

Yhteistoimintamenettelyn käynnistäminen

Kaupunginhallitus 04.12.2023 § 381

Valmistelu ja lisätiedot kaupunginjohtaja Kalle Larsson
kalle.larsson(at)orimattila.fi, 0400 695 679
hallintojohtaja Lilli Peltonen
lilli.peltonen(at)orimattila.fi, 044 781 3602
henkilöstöpäällikkö Anniina Mäki
anniina.maki(at)orimattila.fi, 044 781 3997
talousjohtaja Eero Aitkoski
eero.aitkoski(at)orimattila.fi, 044 781 3988

Orimattilan kaupungin taloudellinen tilanne ja talouden tasapainottaminen

Kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 27.11.2023 § 80 talousarvion vuodelle 2024 ja taloussuunnitelman vuosille 2025-2026. Kuntalain mukaan talousarvio- ja suunnitelma on oltava koko suunnitelmakaudelta tasapainoissa tai ylijäämäinen. Talousarvion 2024 ja taloussuunnitelmavuosien 2025-2026 alijäämä on yhteensä noin 5,4 miljoonaa euroa; alijäämä vuodelle 2024 on 1,9 milj. euroa, vuodelle 2025 1,9 milj. euroa ja vuodelle 2026 1,4 milj. euroa. Kuntalaki edellyttää, että kaupungin talous on tasapainossa tai ylijäämäinen taloussuunnitelmakauden päättyessä.

Taloussuunnitelman alijäämäisyys selittyy merkittävilta osin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksesta. Uudistuksen myötä kunnilta valtiolle siirtyi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannukset, mutta myös rahoitus. Valtio siirsi kunnilta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannuksia vastaavan määrän rahoitusta leikkaamalla kuntien tuloveroa 12,64 %, osuuden yhteisöveron tuotosta sekä valtionosuuksia. Koska tuloveron ja yhteisöveron tuoton leikkaus tehtiin tasaprosentteina, niin ainoa joustava elementti on valtionosuudet. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen vuoden 2022 kustannukset olivat valtakunnallisesti korkeammat kuin aiemmin arvioitu, niin aiemmat arviot verotulojen ja valtionosuuksien siirrosta ovat olleet aliarvioituja ja näin ollen kuntien valtionosuuksien tasoa leikataan pysyvästi enemmän kuin aiemmissa arvioissa. Tämän lisäksi vuoden 2023 valtionosuudet valtio on laskenut yläkanttiin ja valtio tulee huomioimaan tämän liikaa maksetun valtionosuuden vuosien 2025-2027 valtionosuuksien vähennyksinä.

Talouden sopeutus edellyttää kaupungin organisaation ja toimintojen rakenteellista tarkastelua. Vain rakenteellisten muutosten kautta voidaan saavuttaa konkreettisia ja pysyviä kustannussäästöjä sekä tehokkuuden ja tuottavuuden nousua. Näiden kaikkiin menoluokkiin

kohdistuvien kustannussäästövaihtoehtojen mahdollisuuksien selvittäminen on aloitettu. Rinnalla tarkastellaan myös tulojen kasvattamisen mahdollisuutta esimerkiksi asiakasmaksuja korottamalla. Tulojen tarkastelu ei kuitenkaan yksin voi ratkaista talouden tasapainottamista ja tulo-odotuksiin sisältyy merkittäviä muun muassa yleisestä taloudellisesta tilanteesta aiheutuvia epävarmuuksia.

Osana talouden tasapainottamista harkitaan myös toimenpiteitä, joiden myötä henkilöstömenot vähenisivät muiden menojen rinnalla. Henkilöstömenot muodostavat vuoden 2024 talousarvion mukaan noin 55 prosenttia kaupungin toimintamenoista. Henkilötyövuosien ja henkilöstömenojen mahdollinen vähentäminen edellyttää palveluiden, toimintojen, tehtävien ja työnjakojen tarkastelemista.

Talouden tasapainottamisohjelman valmistelu

Vastuullinen talouden tasapainottamisen kokonaisratkaisu on valmisteltava hyvin ja siihen on osallistettava päätöksentekijöiden ja henkilökunnan lisäksi mahdollisimman laajasti kaupungin asukkaat. Kaupungin strategian mukaisesti kaupunkia kehitetään yhdessä asukkaiden kanssa. Asukkaille tuleekin tarjota valmistelun alkuvaiheessa mahdollisuus tulla kuulluksi sähköisellä kyselyllä, jossa he voivat esittää ratkaisuja talouden tasapainottamiseksi.

Tavoitteen saavuttamiseksi on tarpeellista, että talouden tasapainottamisryhmään on nimetty jokaisesta valtuustoryhmästä edustaja. Näin varmistetaan, että valmistelun etenemisestä on kaikilla sama tilannekuva. Päätettäväksi esitettävät toimenpiteet ajoittuvat vuosille 2024-2026 ja jokainen toimenpide tulee arvioida tarkasti. Kaupungin asukkaiden ja päätöksentekijöiden tulee nähdä, millaisia vaikutuksia esitetyillä toimenpiteillä arvioidaan olevan.

Kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan 27.11.2023 talouden tasapainottamistyöryhmän perustamisesta (§ 81) ja velvoitti kaupunginhallituksen nimeämään työryhmän, jonka velvollisuutena on valmistella talouden tasapainottamisen toimenpiteet valtuuston päätettäväksi helmikuussa 2024. Lisäksi kaupunginvaltuusto päätti, että talouden tasapainottamisen toimenpiteet jaksotetaan vuosille 2024-2026 siten, että kaupungin talous on tasapainossa vuoden 2026 tilinpäätöksessä.

Yhteistoiminnassa käsiteltävät asiat

Lain työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella (449/2007 muutoksineen) 4 §:n mukaisesti työnantajan ja henkilöstön välisessä yhteistoiminnassa käsitellään ainakin sellaiset asiat, jotka koskevat:

1) henkilöstön asemaan merkittävästi vaikuttavia muutoksia työn organisoinnissa, kunnan tai hyvinvointialueen palvelurakenteessa, kuntajaossa tai kuntien tai hyvinvointialueiden tai näiden välisessä yhteistyössä;

- 2) palvelujen uudelleen järjestämisen periaatteita, jos asialla voi olla ulkopuolisen työvoiman käytöstä tai liikkeen luovutuksesta johtuvia tai muita olennaisia henkilöstövaikutuksia;
- 3) henkilöstöön, henkilöstön kehittämiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun sekä työyhteisön sisäiseen tietojenvaihtoon liittyviä periaatteita ja suunnitelmia;
- 4) taloudellisista tai tuotannollisista syistä toimeenpantavaa osa-aikaistamista, lomauttamista tai irtisanomista.

Jos kunnan tai hyvinvointialueen talousarvioehdotuksessa edellytetään sellaisia toimenpiteitä, joiden toteuttaminen todennäköisesti aiheuttaisi useita irtisanomisia, osa-aikaistamisia, lomautuksia taikka merkittäviä heikennyksiä palvelussuhteiden ehtoissa, toimenpiteitä on käsiteltävä yhteistoimintamenettelyssä ennen kuin kunnanhallitus tai aluehallitus tekee kunnan- tai aluevaltuustolle lopullisen talousarvioehdotuksen.

Talouden tasapainottamisohjelman valmistelu on verrattavissa talousarvioehdotukseen, joten toimenpiteitä on käsiteltävä yhteistoimintamenettelyssä ennen kuin kaupunginvaltuusto päättää tasapainottamisohjelmasta.

Yhteistoimintamenettelyn aloittaminen

Edellä kuvatun perusteella Orimattilan kaupunki työnantajana on velvollinen aloittamaan yhteistoiminnasta annetun lain mukaisesti yhteistoimintamenettelyn.

Yhteistoimintalain säännöksiin perustuen on varauduttava vähintään kuuden viikon neuvotteluajanjaksoon huomioiden se, että neuvottelut ovat käytyinä ennen kuin kaupunginvaltuusto päättää talouden tasapainottamisohjelmasta 26.2.2024.

Yhteistoimintamenettely ja -neuvottelu ulottuu koko kaupungin organisaatioon ja henkilöstöön mukaan lukien vesilaitos, taseyksikkö sekä Orimattilan Asunnot Oy, Orimattilan Lämpö Oy ja Orimattilan Vesi Oy. Talouden tasapainottaminen tulee todennäköisesti edellyttämään rakenteellisia ja pysyviä muutoksia kaupungin palveluverkossa ja palveluissa ja sitä kautta myös palveluorganisaatiossa, toiminnoissa ja tehtävissä. Arvioinnin kohteena ovat myös palveluja tukevat hallinnolliset ja muut tukitoiminnot samoin kuin mahdollisiin palvelumuutoksiin liittyen myös johtamisjärjestelmä.

Yhteistoimintamenettelyssä läpikäytävien työnantajan harkitsevien toimenpiteiden toteutus olisi mahdollista vuosien 2024–2026 aikana. Nyt käytävässä yhteistoimintamenettelyssä käytettävissä tulee olla kaikki sopeuttamiseen tarvittavat keinot.

Hallintosäännön 6 luvun 1 §:n mukaan kaupunginhallitus päättää periaatteellisista, koko henkilöstöä koskevista asioista sekä toimii työnantajan edustajana. Koska yhteistoimintamenettely on edellä kuvatusti tarpeen käydä osana talouden tasapainottamisohjelman valmistelua ja se koskee koko kaupungin organisaatiota ja henkilöstöä, asia kuuluu kaupunginhallituksen päätettäväksi.

Yhteistoimintamenettelyn päätökseen saattaminen tuodaan kaupunginhallituksen käsiteltäväksi. Yhteistoimintamenettelyn päätökseen saattamisen jälkeen mahdollisista toimenpiteistä päätetään hallintosäännön toimivallan mukaisesti.

Esittelijä Kaupunginjohtaja Kalle Larsson

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää

1. valtuuttaa kaupunginjohtajan antamaan neuvotteluesityksen yhteistoimintaneuvottelujen käynnistämiseksi,
2. aloittaa koko kaupunkia ja sen henkilöstöä koskevan yhteistoimintaneuvottelun edellä kuvatun mukaisesti Orimattilan kaupungin talouden sopeuttamiseksi,
3. nimetä kaupunginjohtajan ja hallintojohtajan edustamaan työnantajaa käynnistyvissä neuvotteluissa sekä oikeuttaa kaupunginjohtajan nimeämään tarvittaessa työnantajan edustajana toimivat henkilöt yhteistoimintaneuvotteluihin ja
4. velvoittaa kaupunginjohtajaa informoimaan säännöllisesti kaupunginhallitusta, talouden tasapainotusryhmää ja henkilökuntaa yhteistoimintamenettelyjen etenemisestä.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti

1. valtuuttaa kaupunginjohtajan antamaan neuvotteluesityksen yhteistoimintaneuvottelujen käynnistämiseksi,
2. aloittaa koko kaupunkia ja sen henkilöstöä koskevan yhteistoimintaneuvottelun edellä kuvatun mukaisesti Orimattilan kaupungin talouden sopeuttamiseksi,
3. nimetä kaupunginjohtajan ja hallintojohtajan edustamaan työnantajaa käynnistyvissä neuvotteluissa sekä oikeuttaa kaupunginjohtajan nimeämään tarvittaessa työnantajan edustajana toimivat henkilöt yhteistoimintaneuvotteluihin ja
4. velvoittaa kaupunginjohtajaa informoimaan säännöllisesti kaupunginhallitusta, talouden tasapainotusryhmää ja henkilökuntaa yhteistoimintamenettelyjen etenemisestä.